

4. ábra. Az MR—145 mint pulvimixer

is, bár valószínű, hogy érdemes volna az MR—145-nek különleges keverő kapátípust kialakítani az útépitésekhez.

Az MR—145 típusú talajmaróban az erdészeti gépesítés igen jó, többcélú erdőgazdasági munkagépet kapott. A Mezőgazdasági Gépkísérleti Intézetet a legnagyobb elismerés illeti a gép kialakításáért, az Izsáki Állami Gazdaság Minősítő Állomását pedig köszönet azért, hogy erdőgazdasági célokra való kipróbálásra átengedte.

IRODALMI SZEMLE

Szovjet lapszemle

1963. január—július

A szovjet erdőgazdaságban az 1963 év első felének legjelentősebb eseménye az erdészeti főhatóság által az erdők produktivitásának növelése tárgyában tartott értekezlet volt. Ez a felújító és szálaló vágásmódok alkalmazási lehetőségeivel, a gyorsan növő fafajok termesztésével és az elmozsarasodott erdőtalajok lecsapolásával foglalkozott.

A felújító vágások bevezetésére irányuló törekvés — mint az értekezlet plenáris ülésén *I. Sz. Melehov* (1) akadémikus megállapította — nem jelenti a tarvágásról való teljes letérést, ami több területen, például az északi síkvidéki erdőkben továbbra is megfelelő eljárás, ha alkalmazása során az alapvető erdőművelési követelményeket betartják, hanem azt, hogy elérkezett az idő a belterjes erdőgazdálkodás hatékonyabb fejlesztésére, s ennek egyik eszköze a felújító és szálaló vágásmódokra való áttérés.

N. M. Gorsenin (2) professzor, aki a Kárpátokban alkalmazott módokat eredményeiről számolt be, hangsúlyozta, hogy a hegyvidéki erdők változatos természeti adottságai között jó eredményt csak azoktól az eljárásoktól lehet várni, amelyeket az állományok állapota, a felújulás jellege, a lejtők meredeksége és alakja, a talaj vastagsága, a vágástéri feltártság és a munkaszervezet figyelembevételével alakítottak ki.

N. P. Anucsin (3) professzor a kérdést az egész Szovjetunió viszonylatában foglalta össze. Megállapította, hogy a nyugati államokban alkalmazott több visszatérésből álló eljárások a Szovjetunióban nem valának be, mivel az állományok itt általában kisebb záródásúak. Ezért a három, olyan helyeken pedig, ahol szelídöntés veszélye nem áll fenn, a két lépcsőből álló vágásmódokat alkalmazzák, rendszerint egyenlő részekre felosztva. Véleménye szerint felújító vágásokra a megfelelő fajokból álló, legjobb minőségű (I—II. termőhelyi osztályú) állományok alkalmasak. A III. termőhelyi osztályba tartozó állományok esetében a bevezetés lehetőségét a helyi adottságok határozzák meg.

Az értekező a felújító és szálaló vágásokkal kapcsolatban a következő határozatokat (4) hozta: *a véderdőkben felújító és szálaló vágásmódok alkalmazandók, a hegyvidéki bükkösökben és jegenyefenyvesekben meg kell tiltani a tarvágást.*

A gyorsan növő fajok termesztésének kérdését az értekező a papírfatermelés fokozása, valamint a fátlan területek faellátásának javítása érdekében vette programjába és ennek során különös figyelmet fordított a nyárfára. A Sz. Jablokov (5) akadémikus megállapítása szerint *a gyorsan növő fajok között elsőrendű jelentősége van a rezgőnyárnak.* Lényeges gazdasági eredményt adna — mondotta —, ha az európai rész északi erdeiben, valamint Szibériában és Távolkeleten, a rezgőnyár természetes előfordulásának területén, a papíripari kombinátok körzetében speciális, rezgőnyárat termeszto ültetvényeket létesítenének.

B. P. Tolcsyjejev (6) beszámolójában ismertette, hogy az Ukrán SZSZK erdei a rohamos gazdasági fejlődéssel kapcsolatos igényt nem tudják kielégíteni. A köztársaság évi faigénye 40 millió m³, az évi kitermelhető fatömeg pedig csak 15 millió m³. A faellátás javítása érdekében 1950-ben hozzákezdtek a gyorsan növő fajok telepítéséhez és 1962 közepéig 462 ezer ha telepítést végeztek. Ebből 80,8 ezer ha nyárfára, főleg feketenyár-hibrid. Az első évek telepítései a tölgytelepítésekben nyár mellékállomány kialakításával nem voltak eredményesek. Most a tápanyagban gazdag, üde és nedves termőhelyek elegenden nyárasaiban a megmaradás 70—90%-os. A túl sűrű telepítés nem vált be, legmegfelelőbbnek a 2,5 × 2,5, vagy 3 × 3, vagy 4 × 4 m-es hálózat bizonyult. Az 1959 évben 12 nemesítő és 17 fajtakísérleti telepet szerveztek. Nyárfajtagyűjteményük 20 ha területet foglal el, a központi populétumban pedig 100-nál több klón vizsgálnak.

A szaksajtóban a gyorsan növő fajok — nevezetesen a nyárfára — és a talaj termőereje közötti kapcsolattal V. Sz. Sumakov (7) foglalkozott. Rámutatott arra, hogy a véghasználattal az erdő tápanyagforgalmában törés áll be, amit különösen a viszonylag rövid vágáskorú nyárasok esetében nem szabad figyelmen kívül hagyni és megfelelő eljárásokkal a talaj termőerejének fenntartásáról kell gondoskodni. A nyárfára tápanyagigényének megállapítására végzett kísérletek általában azt mutatják, hogy a nyárállományok alatt felhalmozódott szervesanyag nitrogénben szegény. A tápanyagigény megállapítására irányuló kutatást a továbbiakban jobban el kell mélyíteni.

Az országos értekező felhívta a figyelmet a gyorsan növő fajok fokozott alkalmazására az öntözörendszerek fásítása során is. Ezen a téren a szaksajtó az üzbég tapasztalatokról számolt be. Itt a nyárfát sorokban, csoportokban és kisebb összefüggő állományok alakjában telepítik. Sűrű telepítést alkalmaznak, mert a fahiány csökkentésében nagy szerepe van az előhasználati anyagnak.

Az üzbég kutató intézet által előállított fajták közül különösen kitűnik a „*Pervenyec Üzbekisztana*”, amit a helyi fehérsnyárnak őziasnyárral való keresztezésével állítottak elő; 12 éves korban 23 m magas, átmérője 27 cm. Jó növekedést tanúsítanak Jablokov professzor fajtái, továbbá az I—124 olasznyár, valamint Kopeckij Ferenc néhány feketenyár hibridje is. Ezek a jövő sokat ígérő anyagai (8).

Számos erdészeti kutatóintézet és főiskola foglalkozik nyárnemesítéssel. Csak a félfév folyamán megjelent cikkek közül említjük meg például, hogy a leningrádi erdészeti műszaki főiskola 1934-ben kezdte meg a nyárasok nemesítését. Több értékes hibridet állítottak már elő, ezek közül gyors növekedésével és fagyűrűsével különösen a 318 sz. „*leningrádi nyár*” tűnik ki (*P. deltoides Marsh.* × *P. suaveolens Fisch.*) (9). A baskir erdészeti kutatóintézetben ugyancsak 1934-ben kezdték meg a nyárasok nemesítését. Ennek lelkes úttörője, A. M. Berezin, 6 év alatt főleg fajok közötti keresztezéssel nagy mennyiségű hibridet állított elő. A keresztezési partnerek megválasztásakor egyik szülőként mindig helyi fajtát vett. A szelektált 2 éves anyagból kísérleti telepítést létesített különböző termőhelyi viszonyok között. Ezekben 14—17 éves korukban próbaterületeket létesítettek, majd fatermési és szerfakihozatali vizsgálatok alapján határozták meg az egyes klónok gazdasági értékét (10).

Itt említjük meg azt is, hogy a gyorsan növekvő fajok termesztéséről 1962-ben *F. L. Scsepotjov* és *F. A. Pavlenko* tollából monográfia jelent meg, amelynek felépítéséből is kitűnik, hogy a gyorsan növekvő fajok választéka igen gazdag. A fenyők közül a vörösfenyő áll az első helyen. Jelentőségét alátámasztja az a tény is, hogy az ország egész erdőszült területének kb. 40%-át foglalja el és az élőfakészletnek is mintegy 40%-át alkotja. Tekintettel erre, a szerzők is legtöbbször a vörösfenyővel foglalkoznak. A lombfák közül legbehatóbban a nyárákat tárgyalják. Gyorsan növekvőnek minősülnek még: a duglász-, luc-, sima- és erdeifenyő, a Sequoia, továbbá az akác, a bálványfa, a bibircses nyír, a mezei szil, a gledicsia, a vöröstölgy, a fűz és a hamvas éger.

A könyv a magyar tapasztalatok közül *Partos Gyula* fehér- és szürkenyár vegetatív szaporítási módszerét írja le, az akáccal kapcsolatban pedig *Keresztési Béla*, *Babos Imre*, *Gál János* és *Nádas József* megállapításaira, illetve adataira hivatkozik.

Kolossváry Szabolcsné

IRODALOM

1. Leszn. Hozj. 1963. 16. 6: 5—11. — 2. 7: 36—40. — 3. 7: 12—19. — 4. 6: 11—13. — 5. 7: 41—46. — 6. 7: — 46—51. — 7. 7: 60—65. — 8. 7: 51—54. — 9. 7: 58—60. — 10. 4: 35—40.

Mi az állománynevelési elmaradás és mit kell a behozás során figyelembe venni?

Az erdőművelés racionális módszereinek kutatása során *dr. E. Wagenknecht* a *Die Sozialistische Forstwirtschaft* 1963 7. számában az elmaradt állománynevelés, pontosabban tisztítás kérdésével foglalkozik. Sajátságos rendszerező készségével legelőször is elkülöníti az *elmaradt* tisztítás fogalmát az *esedékes* tisztítástól. Elmaradt tisztításról van szó szerinte, ha a megfelelő ápolás elmaradása miatt:

1. az állomány *minőségi veszteséget* szenvedett, illetve ha a kitűzött termelési célnak már nem egészen felel meg;
2. csökkent az állomány *ellenállóképessége*;
3. lecsökkent a *növekedés*;
4. a tervezett *állományszerkezetet* már nem lehet kialakítani;
5. a további ápolás már nagyobb *munkával és költséggel* jár, mint amibe az egyébként került volna.

Ezzel szemben *esedékes* tisztításról kell beszélnünk akkor, ha ennek a belenyúlásnak elodázása következtében következne be fentiek közül egyik, vagy másik, vagyis ennek következtében állna elő ápolási elmaradás.

Minőségi veszteséget szenved az állomány például akkor, amikor fafaja a kimagasló szintben böhöncösödéssé hajlamos. Ilyen főleg az erdeifenyő, a tölgy és a bükk. Nevelés hiányában a előreugró böhöncök (leggyakrabban sarjak) elnyomják a kezdetben gyengébb, de minőségre jobb egyedeket. Csökken az állomány ellenállóképessége, többek között a tölgynek és bükknek túl sűrűn tartott fiatal állományaiban a felnyurgulás következtében. De ugyanez áll elő az erdeifenyő és luc esetében is. Nemcsak a mechanikai károsításoknak vannak ezek erősebben kitéve, hanem a gombabetegségek is hamarabb fellépnek. A növekedés csökkenése főleg gyenge, száraz termőhelyeken figyelhető meg, túl sűrűn tartás miatt például erdeifenyő vetésekben, és nyárasokban a korona kellő kialakulása hiányában. A tervezett állományszerkezet akkor jut veszélybe, ha az állományból a tervezett elegy támogatás hiányában kivész, vagy pedig a mellékfafajok elnyomják a főfafajt. Végül költségtöbbletet jelent, ha például a korábbi nyakalás elmulasztása miatt később már az egyedek teljes eltávolítása válik szükségessé. Tölgyesekben és bükkösökben, valamint erdeifenyvesekben a böhöncösödéssé hajlamos egyedeket időben való nyakalással sokkal kisebb költséggel lehet a versengésből kizárni, mint amibe később a megvastagodott böhönc eltávolítása kerül.

Az erdőnevelés során az *esedékesnek mindig elsőbbséget* kell biztosítani. Az elmaradásokat az esedékes munkának folytatása mellett kell felszámolni, előre meghatározott sorrend szerint. Előre kell venni azokat az állományokat, amelyekben a beleteljesítés még a legnagyobb hasznot hajtja és hátrább kell helyezni, azokat, amelyekben